

Na szlacheckim dworze

Uczeń pozna i zrozumie:

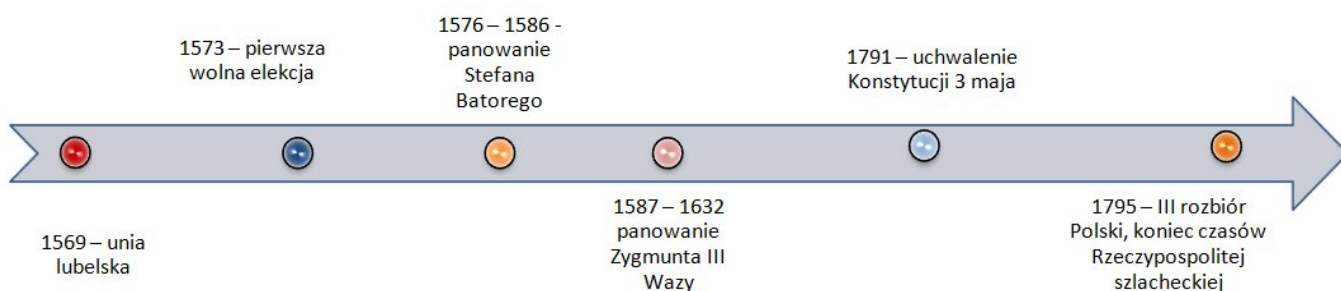
- prawa i obowiązki szlachcica w Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- sposoby gospodarowania polskiej szlachty w czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- styl życia polskiej szlachty w czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- pojęcia: szlachta, szlachcic, folwark pańszczyźniany, pańszczyzna, elekcja, przywileje szlacheckie.

Na szlacheckim dworze

ORPEG
OŚRODEK ROZWOJU
POLSKIEJ EDUKACJI ZA GRANICĄ

Wiedza o Polsce

Oś czasu:

Szlachta

W czasach średniowiecza armie krajów europejskich składały się przede wszystkim z rycerzy. Otrzymywali oni od króla ziemię, a w zamian byli zobowiązani do służby wojskowej. Przynależność do stanu rycerskiego była dziedziczna, należały więc do niego tylko dzieci z rodzin rycerskich. W XVI wieku, po wynalezieniu broni palnej, w krajach europejskich zaczęto tworzyć coraz więcej wojska zawodowego, a królowie coraz rzadziej korzystali z usług rycerzy, którzy mogli więcej czasu poświęcać na gospodarowanie w swoich

majątkach. Wkrótce stały się one ich głównym źródłem utrzymania. Potomkowie dawnego rycerstwa zaczęli być nazywani **szlachtą**.

Przywileje i obowiązki szlachty

Szlachta tworzyła jeden stan i miała te same prawa. W ciągu XIV–XVI wieku uzyskała od polskich królów kolejne przywileje, czyli uprawnienia i korzyści. Tylko ona mogła posiadać ziemię na własność i zajmować urzędy państwowe. Bez zgody szlachty król nie mógł wprowadzać nowych praw, nakładać podatków ani wypowiadać wojny. Nie mógł aresztować szlachcica bez wyroku sądowego ani pozbawić go majątku. W razie zagrożenia ze strony wroga obrona granic Rzeczypospolitej była obowiązkiem każdego szlachcica, który musiał się stawić w pełnym uzbrojeniu. Zwołane w ten sposób wojsko szlacheckie nazywano pospolitym ruszeniem. Jednak na zwołanie pospolitego ruszenia król musiał wcześniej uzyskać zgodę szlachty.

Szlachta stanowiła 10 procent wszystkich mieszkańców Rzeczypospolitej. Była zróżnicowana pod względem majątkowym. Najbiedniejsi mieli niewielkie gospodarstwa. Inni byli właścicielami nawet kilkudziesięciu wsi. Najbogatsi, piastujący najwyższe urzędy w państwie, otrzymywali od króla nadania, które pozwalały im zgromadzić duży majątek.

Zadanie 1.

Przyjrzyj się zamieszczonym poniżej współczesnym zdjęciom, a następnie wykonaj polecenia.

Zdjęcie 1.

Zdjęcie 2.

Zdjęcie 3.

Ćwiczenie 1

Dwór szlachecki z XVI–XVIII w. przedstawiony jest na zdjęciu oznaczonym numerem

- 1
- 2
- 3

Ćwiczenie 2

Mieszczanie w XVI–XVIII w. mieszkali często w budynkach podobnych do przedstawionego na zdjęciu numer

- 1
- 2
- 3

Ćwiczenie 3

Magnateria polska mieszkała w budynkach podobnych do przedstawionego na ilustracji numer

- 2
- 1
- 3

Zadanie 2.

Przeczytaj tekst, a następnie wskaż prawidłowe zakończenie zdania.

Kmiecie [chłopi] winni pracować mniej lub więcej jeden dzień w tygodniu. A także, pragnąc zaradzić pożytkowi naszych poddanych (...) stanowimy i postanawiamy, aby (...) wszyscy i pojedynczy chłopci (...) wszystkich i poszczególnych wsi, zarówno naszych, jak i naszych poddanych (...) nam i swoim panom z każdego łąnu [ok. 17 hektarów] jeden dzień tygodniowo odpracowywali (...).

Epoka nowożytna. Teksty źródłowe (...), oprac. M. Ferenc, Kraków 2001, s. 223. s. 79.

Ćwiczenie 4

Opisane w tekście źródłowym zjawisko to

- demokracja szlachecka.
- dziesięcina.
- pańszczyzna.
- wolna elekcja.

Ćwiczenie 5

Prawo wyboru króla mieli w Rzeczypospolitej Obojga Narodów wyłącznie najbogatsi szlachcice, czyli magnaci.

- Prawda
- Fałsz

Ćwiczenie 6

Podstawą funkcjonowania folwarku szlacheckiego w XVI–XVIII wieku była głównie praca chłopów pańszczyźnianych.

- Prawda
- Fałsz

Ćwiczenie 7

Podstawą eksportu Rzeczypospolitej Obojga Narodów były produkty rolne i leśne.

- Prawda
- Fałsz

Warto przeczytać

[Demokracja szlachecka](#)

